

Θόδωρος Μεγαλοικονόμου

Πολύς λόγος για τις πατέντες των εμβολίων τελευταία, για την (προσωρινή, φυσικά) άρση της προστασίας της «πνευματικής ιδιοκτησίας» που έχουν διεθνώς και ανέκαθεν κατοχυρωμένη οι φαρμακευτικές εταιρείες πάνω στην όποια θεραπευτική χημική ουσία παράγουν και βάσει της οποίας έχουν το αμετάκλητα κατοχυρωμένο δικαίωμα της αποκλειστικής της παραγωγής και διάθεσης στην αγορά για μια περίοδο αρκετών χρόνων.

Είναι κάτι που ακουγόταν εδώ και καιρό από διάφορους οργανικούς (ακόμα και εγχώριους) συνεργάτες της κυρίαρχης εξουσίας μπροστά στα αδιέξοδα, στο αργόσυρτο και γενικά τη φτώχεια ακόμα και του εμβολιαστικού εγχειρήματος, εν μέσω μιας πανδημίας καλπάζουσας και, σε μεγάλο βαθμό, απρόβλεπτης εξέλιξης. Το ζήτημα πήρε τις διεθνείς του διαστάσεις μετά τη γνωστή δήλωση του Αμερικανού προέδρου Τζο Μπάιντεν περί προσωρινής άρσης προστασίας της πατέντας των εμβολίων, ώστε να γίνει δυνατή η ταχύτερη, υποτίθεται, παραγωγή και διάθεσή τους στην πλειονότητα των χωρών, των πιο φτωχών του πλανήτη, απ' όπου, λόγω της μεγάλης μεταλλαξιμότητας και μεταδοτικότητας του κορωνοϊού και διαμέσου της παγκοσμιοποιημένης αγοράς και επικοινωνίας, είναι διαρκώς επικρεμάμενος ο κίνδυνος εισόδου της όποιας νέας μετάλλαξης του στις μητροπόλεις «μας».

Δεν πρόκειται, φυσικά, για έναν πόλεμο που κηρύχτηκε στις big pharma μέσα στην ίδια την βασική τους έδρα τους, που είναι οι ΗΠΑ. Αρκεί να σκεφτεί κανείς ότι οι πολυεθνικές του φαρμάκου αποτελούν, διαχρονικά, βασικούς χρηματοδότες των δυο κυρίαρχων κομμάτων στις ΗΠΑ, με τεράστιες συνεισφορές στις προεκλογικές τους εκστρατείες (με πάντα κάπως λιγότερα στους Δημοκρατικούς απ' ό, τι στους Ρεπουμπλικάνους). Ούτε για την αναβίωση κάποιας μορφής του πάλαι ποτέ (και οριστικά τεθνεώτος) κεϋνσιανισμού, όπως πολλοί αρέσκονται να βαυκαλίζονται με τις μεγάλες κρατικές χρηματοδοτήσεις σε όλες τις καπιταλιστικές χώρες, που, στην πραγματικότητα, πέρα από, στην ουσία, ανεπαρκείς, σκοπό δεν έχουν άλλο από την, εδώ και τώρα, διάσωση (από μια εξουσία που δήθεν «νοιάζεται») και ταυτόχρονα διαμόρφωση ενός κοινωνικού πεδίου για την χωρίς προηγούμενο απορρύθμιση και κονιορτοποίηση της αγοράς εργασίας.

Στις ΗΠΑ, όπως παντού, η ασύδοτη δράση των φαρμακευτικών εταιρειών λειτουργεί μέσω μιας ποικιλότητας δομικής διαπλοκής με τους ελεγκτικούς μηχανισμούς (εν προκειμένω τον «Οργανισμό Τροφίμων και Φαρμάκων» - FDA) και, ταυτόχρονα, επιβολής προστίμων για τις διαρκείς παρανομίες τους, οι οποίες αποτελούν την κανονικότητα της λειτουργίας τους - το μέσο της κερδοφορίας τους.

Το 2009 η Pfizer κατέβαλε πρόστιμο 2.3 δισ. δολαρίων (ο μεγαλύτερος διακανονισμός που είχε γίνει ποτέ, μέχρι τότε) για ψευδή στοιχεία προώθησης τεσσάρων φαρμάκων. Την ίδια χρονιά κατέβαλε μόλις 75 εκ. δολάρια σε εξωδικαστικό συμβιβασμό στη Νιγηρία για το θάνατο 11 παιδιών σε πειραματική μελέτη αντιβιοτικού, για την οποία δεν είχε ενημερώσει ότι επρόκειτο για μια πειραματικού χαρακτήρα μελέτη. Το 2012 η Pfizer αναγκάστηκε, μέσω διακανονισμού με τις ομοσπονδιακές αρχές των ΗΠΑ, να καταβάλει πρόστιμο 60 εκ. δολαρίων λόγω δωροδοκιών από μωμ και αρχών σε Ευρώπη και Ασία.

Το 2010 η Astrazeneca κατέβαλε 520 εκ. δολάρια σε διακανονισμό για παράνομη προώθηση

αντιψυχωτικού φαρμάκου (κουετιαπίνη) για χρήσεις μη εγκεκριμένες από τον FDA. Μάλιστα, αναφορικά και με την πανδημία, είναι χαρακτηριστικό και αντιπροσωπευτικό για το πώς κινούνται γενικά οι φαρμακευτικές εταιρείες, το αίτημα προς την ΕΕ που υπέβαλε η AstraZeneca από το περασμένο καλοκαίρι (πριν καν έχει έτοιμο το εμβόλιό της), εν όψει του συμβολαίου με τις Βρυξέλλες για την πώληση του «εμπορεύματος», «να αποποιηθεί των ευθυνών της και να μην θεωρηθεί ένοχη για τυχόν παρενέργειες που θα προκύψουν από αυτό»!

Το 2012 η Johnson&Johnson κατέβαλε πρόστιμο 1.1 δισ. δολαρίων για απόκρυψη των κινδύνων που σχετίζονται με το γνωστό αντιψυχωτικό φάρμακο risperidone.

Πρόκειται μόνο για ενδεικτικά παραδείγματα (παραλείπουμε, φυσικά, την πολύ γνωστή μας Novartis και τους επίσης γνωστούς περί αυτήν) αυτού που αποτελεί τον καθημερινό τρόπο ύπαρξης των φαρμακοβιομηχανιών. Και πάντα τα κέρδη που βγάζουν από την παγίως παράτυπη, έως ανοιχτά παράνομη, λειτουργία τους, είναι τόσο πολλά που καλύπτουν με το παραπάνω και τα πρόστιμα για τις παρανομίες μέσω των οποίων βγάζουν τα κέρδη.

Η πανδημία του covid-19, με τεράστιες συνέπειες στη υγεία και στη ζωή, βιολογική και κοινωνική, των λαών σ' ολόκληρο τον πλανήτη, ήταν για τους φαρμακευτικούς κολοσσούς μια μοναδική ευκαιρία για μια χωρίς προηγούμενο κερδοφορία. Για παράδειγμα, η Pfizer, μόνο για τους τρεις πρώτους μήνες του 2021, είχε εισπράξεις 3.5 δισ. δολαρίων, τις μεγαλύτερες που είχε ποτέ. Δείγμα του πόσο ο πόνος, η δυστυχία, ο θάνατος, όσο πιο πολύ απλώνονται και πλήττουν ολόκληρους πληθυσμούς, τόσο περισσότερο αποτελούν πηγή κερδοφορίας για τις πολυεθνικές του φαρμάκου.

Κι αυτό τη στιγμή που η περιβόητη πατέντα, η «προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας», δεν έχει σχεδόν ποτέ να κάνει με κάτι που δημιούργησαν και απόκτησαν οι ίδιες, με ίδιους πόρους, αλλά με την δημόσια χρηματοδότηση επιστημονικών ερευνών δημόσιων φορέων, πανεπιστημίων κλπ - που μέσω των δικτύων μιας ανέκαθεν πολυπλόκαμης διαπλοκής, εμφανίζονται ως πνευματική τους ιδιοκτησία. Είναι γνωστό, εν προκειμένω, ότι τρεις από τις πιο σημαντικές ανακαλύψεις στον 20ο αιώνα, η πενικιλίνη, η ινσουλίνη και το εμβόλιο κατά της πολιομυελίτιδας, προήλθαν από δημόσια εργαστήρια. Η ανακάλυψη πολλών άλλων γνωστών και σημαντικών φαρμάκων που απέφεραν και εξακολουθούν να αποφέρουν μεγάλα κέρδη στις πολυεθνικές του φαρμάκου, δεν είχαν καμιά σχέση με αυτές ως προς την ανακάλυψή τους. Απλώς, όπως όλα στον καπιταλισμό, έγιναν κτήμα τους. Δεν μιλάμε, φυσικά, για τα φάρμακα κατά του AIDS, η έρευνα για τα οποία προήλθε κυρίως από δημόσιους πόρους, αλλά, στο όνομα της πατέντας, οι εταιρείες που την είχαν ιδιοποιηθεί, εμπόδισαν την παραγωγή φτηνότερων γενεσιμίων, οδηγώντας στο θάνατο χιλιάδες ανθρώπους, κυρίως στην Αφρική και στη ΝΑ Ασία.

Είναι γνωστή, άλλωστε, και η περίπτωση της Astrazeneca, με το εμβόλιο της Οξφόρδης, η επιστημονική έρευνα για το οποίο χρηματοδοτήθηκε πλήρως από δημόσιους πόρους. Το ίδιο έγινε σε μεγάλο βαθμό και για όλα τα βιαστικά παραχθέντα εμβόλια.

Η πατέντα, σε συνδυασμό με όσα είναι συνυφασμένα με αυτήν στην λειτουργία γενικά των πολυεθνικών του φαρμάκου (απόκρυψη ανεπιθύμητων παρενεργειών, συχνά με θανατηφόρες συνέπειες, προβολή μη υπαρκτών θεραπευτικών δράσεων, αυθαίρετη επέκταση της θεραπευτικής δράσης και σε άλλες νόσους, παρουσίαση ενός φαρμάκου ως καινούργιου ενώ είναι αντίγραφο άλλου ήδη κυκλοφορούντος και πιο φτηνού, μάρκετινγκ, χειραγώγηση γιατρών, οργανισμών, υπουργών κλπ) ήταν ανέκαθεν, και ακόμα περισσότερο σήμερα, εμπόδιο στη θεραπεία. Κατ' αρχήν, σε μια αξιόπιστη θεραπεία και, επίσης, στη θεραπεία των πολλών, των φτωχών σ' όλες τις χώρες.

Αυτή είναι και η αντίφαση που ζούμε στην επιστημονική έρευνα γενικά και στο φάρμακο ιδιαίτερα. Ενώ αυτή η έρευνα είναι κρίσιμης σημασίας για την υγεία και τη ζωή, οι ανακαλύψεις της, η όποια προβολή και η χρήση τους, δεν είναι άμοιρη των συνεπειών της ιδιοποίησής τους με σκοπό την ένταξή τους στις

επιδιώξεις της κερδοφορίας των πολυεθνικών του φαρμάκου. Είναι αυτή η χρήση των επιστημονικών ανακαλύψεων, οι αμφισβησίες και η σύγχυση που αυτή η ιδιοποίησή τους δημιουργεί, που δίνουν τροφή στο όποιο αντιεμβολιαστικό κίνημα και τις εν γένει σκοταδιστικές, και επί του προκειμένου, αντιλήψεις.

Ποιος ελέγχει τους δήθεν «ειδικούς» στα όσα ξεφουρνίζουν καθημερινά, στη βάση ποιων προδιαγραφών; Πραγματικά επιστημονικών (έστω εν μέσω αβεβαιοτήτων και αναζήτησης), ή στο όνομα μιας «επιστήμης» ως περιτυλίγματος οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων;

Ποια θα είναι η αξιόπιστη δημόσια αρχή που σε συνδυασμό με την παρακολούθηση της, προς το παρόν, απρόβλεπτης πορείας της covid-19, θα πιστοποιήσει ότι, πράγματι χρειάζεται και τρίτη δόση με το εμβόλιο της Pfizer – ίσως, από εδώ και πέρα, και στο εσαεί, κάθε χρόνο; Και μάλιστα, με την υψηλή τιμή της πατέντας, που συνήθως διαρκεί κοντά στα δέκα χρόνια;

Όλες οι εταιρείες που πρόλαβαν να φτιάξουν εμβόλια και όσες άλλες έπονται, καθώς η αγορά είναι ανοικτή, έχουν κάνει υπολογισμούς κερδών, λόγω κορονοϊού, δεκάδων δισεκατομμυρίων για τα επόμενα χρόνια. Και με ενισχυμένα τα καλοπληρωμένα λόμπι τους στο αμερικάνικο Κογκρέσο και στις Βρυξέλλες, οι αιματηρές μάχες για κυριαρχία στην αγορά, με όποιο κόστος ως προς την ασφάλεια και την αποτελεσματικότητα των εμβολίων, πρόκειται να πάρουν ακόμα πιο ακραίες διαστάσεις.

Είναι σαφές ότι το πρόβλημα πρέπει να αντιμετωπιστεί στη ρίζα του και όχι στη λογική των απλώς διαχειριστικών, αλλά άκρως αναποτελεσματικών (ή ακόμα και, ούτως ή άλλως, ανεφάρμοστων) ημίμετρων. Δηλαδή, στην άκρως ανεδαφική, πλέον, λογική του «μικρότερου κακού». Όχι μόνο γιατί αυτή η πανδημία έχει απρόβλεπτη εξέλιξη, αλλά και γιατί, μετά από αυτή, η διαιωνιζόμενη ανθρωπογενής καταστροφή των οικοσυστημάτων φέρνει και άλλες.

Το φάρμακο, όπως και το εμβόλιο, είναι κοινωνικό αγαθό. Δεν μπορεί να είναι εμπόρευμα με σκοπό το κέρδος. Και η «ρίζα του κακού» είναι, εν προκειμένω, η ίδια η ύπαρξη των φαρμακευτικών εταιρειών. Δύσκολο και «όνειρο θερινής νυκτός» φαντάζει, αλλά, κυριολεκτικά, «δεν υπάρχει άλλη λύση». Η στόχευση πρέπει να είναι εκεί.

Και το κίνημα των υγειονομικών, πρωτίστως των γιατρών, η χειραγώγηση των οποίων με σκοπό την προώθηση του προϊόντος/εμπορεύματος των εταιρειών, απορροφά το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών τους για το μάρκετινγκ των προϊόντων τους, πρέπει να προωθήσει το κόψιμο κάθε είδους σχέσης με τις φαρμακευτικές εταιρείες, με τα καλοπληρωμένα συνέδρια και τις καλοπληρωμένες ομιλίες προώθησης φαρμάκων, με τους ιατρικούς επισκέπτες που μπαινοβγαίνουν κάθε μέρα στα νοσοκομεία και όλες τις μονάδες Υγείας με πλείστα όσα «ενημερωτικά» δωράκια κλπ.

Αν πραγματικά θέλουμε «υγεία για το λαό», πρέπει να κοπεί κάθε σχέση και, αντίθετα, να ανοίξει μέτωπο απέναντι σ' όλους αυτούς που κερδοσκοπούν σε βάρος της υγείας και της ίδιας της ζωής του λαού.

Σημείωση: Κάποια από τα στοιχεία έχουν αντληθεί από το «BAD PHARMA», του Ben Goldacre, εκδ. «Μεταίχμιο» και από το «Φονικά ΦΑΡΜΑΚΑ και Οργανωμένο ΕΓΚΛΗΜΑ», του Peter C. Gotzsche, εκδ. Levantes – που συνιστώνται σε όλους, «ειδικούς» και μη «ειδικούς».